

זוהי זכרונות יום
בן ומחיינו יום
משנת ה'תשס"ו

בלארוס. החורף בעיצומו. הקור נושך,
גשם מעורב בשלג עוקץ את הפנים. הערפילים מרכיבים את
נפני השדות המחכים לזריעת האביב ואת היערות החשופים
מעלים, אך החום בבתים הכפריים מרגיע ומנחם. החום הזה
אינו מופץ רק על ידי האח הבוערת או תנור העץ המדיף
ריח מעושן. הוא מוקרן גם מהמארחים, יזמי תיירות
כפרית הפותחים שולחן נדיב ולב רחב בפני אורחיהם.

החוזה בכפר הנטוש סטולי נקנתה
על ידי לריסה ביצ'קו; משמאל,
בכיוון השעון: מיכאיל ואירינה מאקיי
מארחים במסעדה שלהם; אלס לוס
ואלסיה סיבוחינה מגנים בכלים
עתיקים; חבורת זמר על מדרגות
מוזיאון התרבות בכפר מוטול;
בעמודים הקודמים: דרך מושלגת
ביער נליבוקי

מאת: דפנה רז | צילום: אדי גרלד

המרכז של עיר הבירה מינסק מפגין ניגודים מסקרנים: בין השדרות הסור־בייטיות הרחבות נמצאים רבעים עתיקים ובהם בתים ישנים, ומול מבני ציבור גדולים ואפורים מנצנצים שלטי ניאון של בתי קונו. ביציאה ממנה הגופים נפתחים במהרה. שיכונים המגורים שבפאתיה מפנים את מקומם לכפ־רים ומרחבים מושלגים. בלארוס משתרעת על פני יותר מ־200,000 קילומ־טרים רבועים. 40 אחוזים מהם מכוסים יערות, זורמים בהם 20,000 נהרות ונחלים, ומנקדים אותם 10,000 אגמים. בשטחים האלה חיים כתשעה מי־ליוני תושבים, מספר המתיר מרחבים כפריים עצומים.

להרים כוסית לחיי הכפר

לאחר כחצי שעת נסיעה בכביש המוביל לכיוון גבול ליטא שלט שעליו נכתב Koni Pony מפנה אותנו למתחם של מבני עץ. אלכס סטוליארסקי מקבל את פנינו בחיוך רחב ונינוחות השמורה למי שיכול להרשות לעצמו לעסוק רק במה שהוא אוהב. ואלכס אוהב כוסים. לפני חמש שנים הוא קנה חווה ואכלס אותה בכוסים וסוסי פוני, ובהמשך נוספו עליהם איילים, אווזים, ברווזים, ארנבת אחת ואפילו חזירים וייטנאמיים, המ־טיילים בחופשיות ברחבי המתחם.

המארח שלנו מוביל אותנו לשולחן עמוס כל טוב - לביבות תפוחי אדמה, קערות שמנת חמוצה, נקניקים, גבינות, סלטים ופירות. כאן למדנו לראשונה את המושג "פרימוס", שמ־שמעו רצון להעטיר מזון ומשקה על אורחים וקרובים. לכוסות הגדולות נמוג קומפוט פירות. לכוסות הקטנות נמוג סמוגון - משקה השרף את הגרון, מחמם את הקרביים ומשמח את הלב, בייחוד כאשר מברכים ומשיקים כוסות פעם אחר פעם. הוא הוכן במקום ביער המרוחק כ־20 קילומטרים מהחווה. "הם עושים סמוגון נקי - ללא כימיקלים או סוכר", מסביר אלכס.

את הסידור הזה ארגנה עבורנו ד"ר ולריה קליצונובה, אשה נמרצת ורבת פעלים, אשר עומדת בראש עמותה לתיירות כפרית בבלארוס. "היא האמא של האגרות־יירות. זו לא מחמאה אלא עובדה", אומר אלכס, ומרים כוסית לכבודה. ולריה ובעלה המנוח ייסדו את Dudutky - מוזיאון פתוח בכפר פטיץ' (Ptich), הסמוך למינסק. "האתגר שלנו היה להפוך את התיירות הכ־פריית לנושא מעניין", היא אומרת.

קוני פוני היא אחת החוות המאוגדות במקבץ אזורי של מיזמי תיירות כפ־רית. בחווה שכנה, Khutar Dudara, מגשימים אהבה אחרת - למוזיקה. על אף הקור יוצאים לקראתנו, כשהם לבושים בבגדי פשתן מסורתיים, אלס לוס, אנתר־מוזיקולוג ואתנוגרף, וכת ווגו אלסיה סיבוחינה, העוסקת גם היא במור־זיקה ומנהלת תיאטרון גוער. אנחנו נכנסים אל בית בן כמאה שנים, שאלס שיפץ במו ידיו. בחדר הראשי שלו עומד פסנתר ישן ועל הקירות תלוים כלי מיתר, נקישו ונשיפה, שאותם אוסף אלס זה 40 שנים. "אני מאושר לחיות באדמה הזו ולנגן את ההיסטוריה", הוא אומר ומפליג בהסברים על תולדות המוזיקה הבלארוסית בעודו מדגים אותה על כלי הנגינה הרבים.

דבש הוא המוטיב הבלתי מעורער של "עולם הדבורים", החווה של אלה פרולוב ובעלה וסילי. כשלמותניה סינר מפוספס כמו דבורה אלה מזומזמת סביבנו בעת שאנחנו מסיבים לשולחן עמוס לעייפה וטועמים את הדבש

הצהבהב הסמיך, שנוצר בתהליך טבעי לגמרי. משפחתו של וסילי עסקה בדבוראות מאות שנים, כמו רבים מהכפריים שרדו דבש מהעצים בטרם בנו כוורות. בני הווג הם מורים במקצועם והם מדריכים מבקרים וקבוצות הבאים ללמוד על תהליך עשיית הדבש. "ייצור דבש הוא עבודה קשה", אומרת אלה בחיוך. "קל הרבה יותר לספר על זה."

עם שקיעת השמש השתררה חשכה מוחלטת; אפילו השלג הלבן אינו נראה מבעד לחלון הרכב בעת שאנו נוסעים לחוות Ganka. נדמה כאילו אין איש בסביבה עד שלפתע אנחנו מגיעים לחצר שבה עומד אדם סמוק פנים, המקבל את פנינו בנגינה באקורדיון. בעוד אנו רועדים מקור אנטולי גנייץ, הבעלים של החווה, מרים לכבודנו כוסית. אנטולי הוא שחקן ומוזיקאי שמ־עולם לא תיאר לעצמו שהוא ומשפחתו יעסקו באירוח אך כיום הוא אחד מיוזמי שיתוף פעולה אזורי, המקיף 52 חוות. "כל חברינו אמרו שהשתגע־נו לעזוב את העיר ולבוא הנה ועכשיו הם - אמנים, מוזיקאים ושחקנים - כולם באים לבקר ואף מופיעים בפני האורחים," מספר אנטולי לפני שהוא מתיישב ליד הפסנתר להשמיע לנו שיר פרידה.

רוחות רפאים ביערות ובטירות

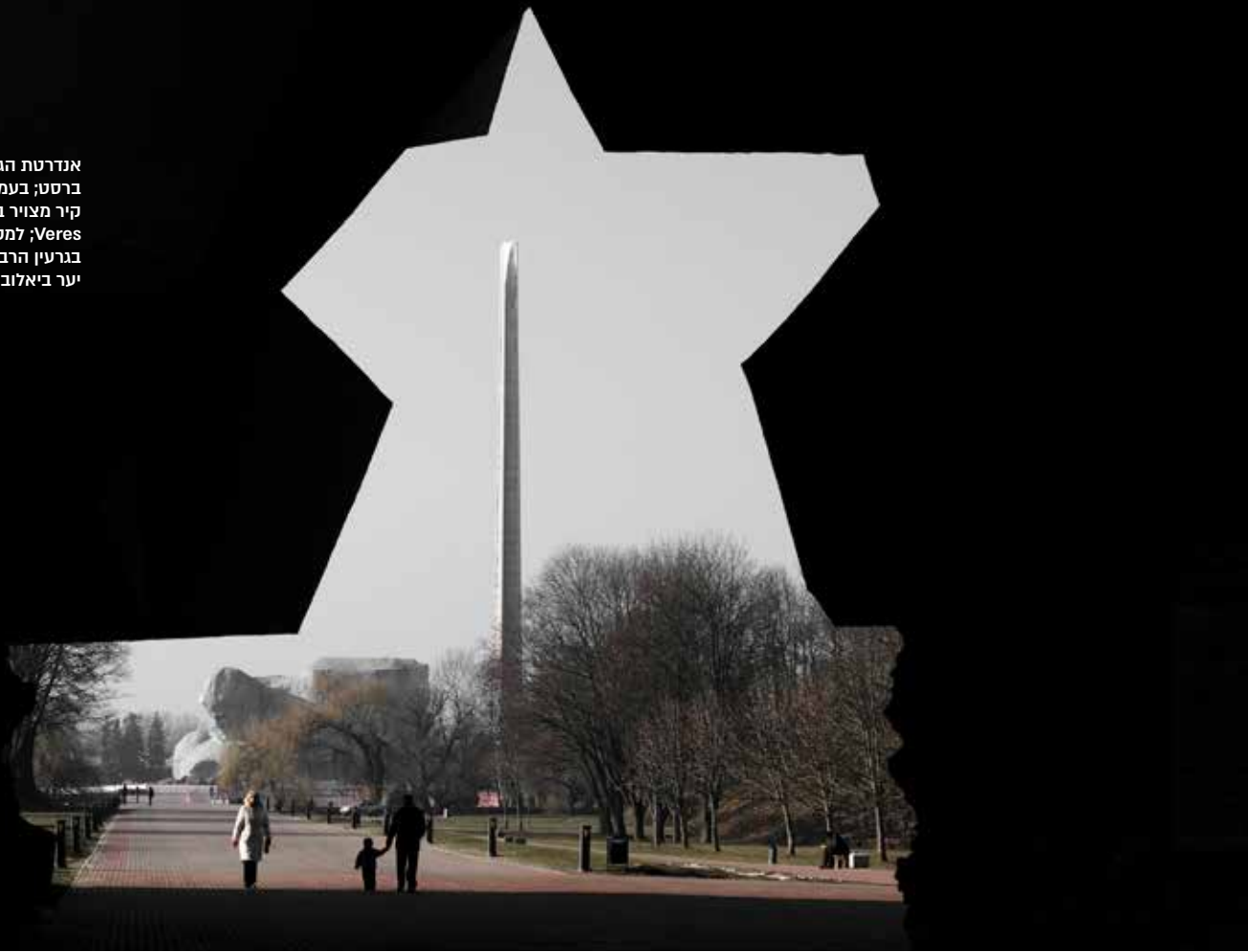
אנדרה רודיצ'נקו פוגש אותנו כשהוא לבוש במדי הסוואה של פקח יערות. אנ־חנו מצטופפים בגיפ לאדה הקטן שלו בעת שהוא מוביל אותנו בדרכים של יער נליבר־קי (Naliboki). אנדרה מתמרח במיומנות על פני השלג החלקלק, עובר במים המגיעים עד אמצע הגלגלים ומזוגג בבוץ שנראה שאין סיכוי שלא ניתקע בו. המטרה שלנו: לצפות בביוון אירופי. אחרוני הביוונים שרדו ביערות בלארוס ומורח פולין בזכות מלכי פולין שאסרו לצוד אותם, אך הם נכחדו לגמרי מהטבע בזמן מלחמת העולם הראשונה. הפרטים הבודדים שנותרו נאספו לגני חיות ולימים שימשו גר־עיני רבייה שצאצאיהם הושבו לטבע בהצלחה. אנדרה מאשר כי פגש ביוונים פעמים רבות, אך על אף גדלם, כמעט שני מטרים גובהם ואף יותר מכך אורכם, הם נעלמים מעינינו כרוחות רפאים. אנו חולפים על פני עצים נשירים חשופים ועל פני אלה ירוקי העד שהשלג מכביד על ענפיהם. גזעיהם צפים בערפילים כאילו הם חסרי שורשים. היופי החורפי הזה כה מהפנט עד שלרגע נשכח ממני החיפוש אחר הביוונים החמקמקים ובמקומם צצות בדמיוני דמיוניהם של הפרטיונים האמיצים, שמצאו מסתור ביער הזה. ביער סמוך למינסק נמצא כפר נוסף, אך בתו אינם אלא גדמים שרופים הנטועים באדמה הקפואה, תזכורת דוממת לכך שהם נשרפו על יושביהם לאחר שפרטיונים התקיפו ליד הכפר סיור של הצבא הגרמני. הדממה השור־רת במקום שבו שכן חאטיין (Khatyn) מופרת בכל 30 שניות על ידי דגדון פעמונים, שהם חלק מאנדרטה יוצאת דופן להנצחת זוועות המלחמה. גל־נה לויין, בתו של ליאוניד לויין, אחד מאדריכלי האנדרטה וממשיכת דרכו, מלווה אותנו ומספרת על היצירה של אביה בהתרגשות שלא התעמעמה עם הזמן. קשה לי לתאר מראה מצמרר יותר מהריק המושלג, אך גלינה מרימה את מבטה אל היער ומתארת בפניי כיצד האתר מותיר רושם שונה בכל עונה ועונה.

מסופר כי רוחות רפאים שוכנות גם בטירת מיר (Mir). בבית הקפה, שנ־פתח לאחרונה בכיכר המרכזית של העיירה, מקוים שמקצת התיירים הר־בים שמגיעים לבקר בטירה המפורסמת יקדישו גם מעט תשומת לב לעיירה

פקח היערות אנדרה רודיצ'נקו בתחנה להאכלת ביוונים; למעלה: דמויות כוסים בתצר חוות האירוח Koni Pony; בעמוד ממול: אנדרטת הזיכרון במקום שבו עמד הכפר חאטיין

אנדרטת הגבורה במבצר
ברסט; בעמוד ממוז, למעלה;
קיר מצויר בשדות חוות
Veres; למטה: אחד הביזונים
בגרעין הרבייה של שמורת
יער ביאלובייסקה

סווללנה, והזכר הגדול, שיכול לרוץ 40 קילומטרים לשעה, מתקרב לגדר בצעדים מדודים. אליו מצטרפים אט-אט זוגתו וכמה מצאצאיהם, המתגלים במלוא גודלם ועוצמתם. עיניהם הגדולות צופות בנו במבט עתיק.

אף שכבר מאוחר, וקר, איננו מוותרים על ביקור בכפר מרוחק בפאתי היער. אולם עם הגיענו אל סטולי (Stoily) אנחנו מוצאים יישוב ריק מאדם. התושבת הקבועה היחידה שלו היא לריסה ביצ'קו. היא ובעלה אלכסנדר גרים ועובדים בברסט אך הם קנו את החווה, שיפצו את בית המגורים הקטן שלו והוסיפו לו ביתן זכוכית נאה. כאן הם מעלים מופעי תרבות המתעדים את גסיסתו של הכפר ושל המסורות שלו, ובאותו הזמן מקימים אותם לתחייה. מבעד לקירות הביתן נשקף בית הארחה ההולך ונבנה. הירח מלא ואני מבחינה בשער העץ הקטן המוביל מבית החווה אל היער. בדמיוני עולות דמויותיהם של הביזונים המשוטטים בו בחופשיות.

מידע לנוסעים

כדי ליצור קשר עם החוות ובתי
ההארה שהזכרו בכתבה כתבו אל
info@ruralbelarus.by. ניתן למצוא גם
רשימת מיזמי תיירות כפרית באתר
www.belusadba.by.

הכתבה הוכנה בסיוע:
Belarus National Tourism Agency
Belarusian Association of Agro and
Ecotourism "Country Escape"
DoubleTree by Hilton Hotel Minsk

חברת התעופה הלאומית Belavia
מפעילה שלוש טיסות שבועיות
מתל אביב. ניתן לבצע עזירה במינסק
גם בטיסות המשך של החברה
ליעדים נוספים.

לישראלים אין צורך להצטייד מראש
בוויזה לבלארוס אולם בכניסה
למדרינה הנוסעים מתבקשים להציג
מסמך באנגלית המוכיח כי יש בידיהם
ביטוח רפואי לתקופת שהייה.

פתוח למבקרים. על מרכז המתחם הענקי חולשת אנדרטה סובייטית גדולה וחד-מורת סבר, שהוקמה לזכר הנופלים בקרב ההרואי שהתחולל כאן ובערי ברית המועצות, שתושביהן הפגינו אומץ יוצא דופן במלחמתם נגד הגרמנים.

ברחובות השלווים של העיר, שנחרבה ברובה בזמן המלחמה, השתמרו כמה בתים אירופיים אלגנטיים. לפני בית הקולנוע במדרחוב של רחוב סוֹ־בייטצ'קיה (Sovietzkaya) אני פוגשת שני גברים המציגים את עצמם כבני הקהילה היהודית, וטרנים של המלחמה. מרכז העיר של היום היה בעבר הרובע היהודי, ובית הקולנוע שנבנה במקום שבו עמד בית כנסת משמר את זכרו. חלק מבתי הרובע היהודי עדיין עומדים על תילם וזמן לא רב לפני הביקור שלנו נחשף קבר אחים של מאות מתושביו שנורו בחצרות בתיהם. בדרך חזרה למינסק אנחנו עוצרים לאחר כשעה וחצי באזור כפרי משגשג, שבו חקלאים, אוינים, מוויקאים ובעלי מלאכה חברו יחד כדי לשמר את התרבות והמורשת שלהם ולהציג בפני מבקרים. בצריף ישן וחמים בח'ווה הקרויה On Zarechnaya Street, על שם סרט איקוני, אנחנו פוגשים מגלף בעץ, מעצבת בגדים המשלבים רקמות בלארוסיות ואת בעלת המ'קום אולה פוליקרפוק, שמארחת בביתה סדנאות בישול של אוכל מסורתי, שאותו אנו זוכים לטעום.

אך אני עדיין כמהה לחוות בביון. לכן אנחנו ממשיכים אל יער ביאלובייסקה (Białowieża), יער העצים העתיקים היחיד שנותר באירופה והוא כיום פארק חוצה גבולות אשר מוגן על ידי בלארוס ופולין, עם הסדרי מעבר מיוחדים בין שתי המדינות. אנחנו נאלצים להסתפק בצפייה במשפחת ביזורים המוחזקות בשביה בתחום הפארק, מכיוון שאין אפשרות להשיב לטבע את הווג המשמש גרעין רבייה ואת צאצאיו. "וסילי בוא הנה," אומרת המדריכה

כמה עשרות דונמים של אדמות ביצה וכי הוא מתכוון לעזוב את הקולחוז ולצאת לדרך עצמאית, היא בכתה כל הלילה. מאז אירינה היא שותפה מלאה שלו להציח. בני הווג הקימו עסק משגשג הכולל בית הארחה, סדנה מכנית, מפעל קטן לייצור כרכרות דקורטיביות וגם מסעדה השוכנת על אם הדרך. בבוקר, אדמות החווה והאגם הקפוא שבתחומה מכוסים בערפילים שמתוכים מבצבצים ככפנטזיה כרכרות מעוטרת, פסלים ועדר כבשים צמריריים.

מסורת, זיכרון וחיזיון

הערפל התפוגג בשעה שאנו עושים את דרכנו אל מוטול (Motoł), הכפר שבו נולד הנשיא חיים ויצמן. לפני המלחמה מוטול הייתה מיושבת ברובה ביהודים, ולמרות חס'רונם המהדהד בה כיום הם מוזכרים לעתים קרובות, ואף מייחסים להם את השגשוג של היישוב המטופח. על מדרגות מוזיאון התרבות המקומי מקבלת את פנינו בשירה חבורת זמר מקומית, המלווה אותנו בביקור במו־זיאון, המתעד ומשמר את המסורות הכפריות של מוטול והסביבה.

הנסיעה ממוטול לברסט (Brest) עוברת במישורי ביצות שיובשו. מוקד העיניין ההיסטורי בעיר, השוכנת על גבול פולין, הוא המבצר האדיר שלה, שנבנה על ידי הצאר ניקולאי. לאחר שכבש את העיר הוא פינה את בתיה ובמקומם בנה ביצורים שרוחבם הגיע עד 40 קילומטרים. רק חלק מהשטח המקורי של המבצר

עצמה. מבני הציבור הסמוכים לכיכר נראים כאילו שופצו ונצבעו לא מזמן. אחד מאלה הוא בית הדואר. הוא שוכן בבניין שבו למדו בעבר תלמידי ישיבת מיר. הישיבה פעלה יותר ממאה שנים, עד 1939, אז, למרבה המזל, הצליחו רבים מתלמידיה לברוח לליטא, ובהמשך עשו את דרכם לשנגחאי שבסין. אולם גורלם של מרבית תושביה היהודים של מיר לא שפר עליהם: הם כונסו בגטו ובמרתפי הטירה והוצאו להורג.

הטירה, שנבנתה במאה ה-15 על ידי הדוכס רדזיוויל מליטא, והוכרזה אתר מורשת עולמית של אונסקו, אינה מרשימה במושגים של ארמונות אירופיים, אולם המבנה, ששופץ והורחב במאה ה-19, הוא פנינה היסטורית שמורה היטב. בקומתיה העליונות מוצגת תערוכה המתעדת את קורות הגטו היהודי בעיירה.

הדואליות הזו ניכרת גם בנסוויז' (Nesvizh), עיירה בעלת טירה מפוארת הכלולה גם היא ברשימת אתרי מורשת עולמית של אונסקו. רוח הרפאים של הטירה מוכרת בכינוי "הג'נ'רל השחור", ויש מספרים כי הפחידה אפילו את החיילים הגרמנים שק'בעו בה את מפקדתם. זו כנראה רק אגדה, אך הגטו של נסוויז' היה הראשון שתושביו התקוממו נגד הנאצים.

כשתי הטיירות שוכנים בתי מלון אך כדי לחוות לינה כפרית אנחנו נוסעים לחוות Veres. כאשר הודיע מיכאיל מאקיי לאשתו הצעירה אירינה שהוא רכש